

LABODA Kálmán (1938-2020)

Búcsú Laboda Kálmán mezőkövesdi költőtől

Hajdu Imre temetésén elhangzott beszéde, Hajdu Imre engedélyével

**Tisztelt gyászolók: barátai, ismerősei,
tisztelői az elhunynak!**

A temetési búcsúztatónak – különösen akkor, amikor csak egyetlen ember búcsúzik nyilvánosan az élők sorából eltávozótól – van egy íratlan szabálya.

Nevezetesen, a búcsúzóznak azzal kell kezdenie mondandóját, hogy tolmácsolja mindazok részvétét, együttérzését, fájdalmát az elhunyt felé, akik ismerték Őt és közel álltak hozzá.

Konzervatív, hagyománytisztelő és -őrző emberként én is így cselekszem.

*

Elhunyt testvérünktől, barátunktól, kollégánktól, író- és ivópajtásunktól Laboda Kálmántól – elsőként említve – búcsúznak a mezőkövesdi Szent László Gimnázium (igaz akkor

éppen I. László Gimnáziumnak hívták), 1957-ben végzett, D. Tóth Gyula által osztályfőnökölt IV.A osztálynak még élő tanulói, egykori osztálytársai. E kollektívából külön kiemelném a szűkebb létszámú Demizson Kör tagjait, akik Laboda Kálmánnal egyetemben úgy vélték, sőt meggyőződéssel vallották, hogy ha a Bibliában oly gyakran kerül említésre a szőlő és a belőle metamorfózison áteső ivólé, a bor, akkor biztosan nem cselekszenek rosszat, – sőt ellenkezőleg! – jót követnek el azzal, ha ideje korán ismerkednek meg az emberi elme és vér legjobb serkentőjével.

A Herkely Görgy és Boholy Zoltán nevével fémjelzett osztály tagjain kívül búcsúznak tőle a „Szent Lászlósok” csapatából sok előttük s még inkább utánuk végzett öregdiák is, bárhol is élnek országban-világban.

A búcsúzóik sorában Kálmán egykori munkahelyének, a mezőkövesdi Városi Könyvtárnak vezetői, dolgozói, volt kollégái, kolléganői következnek, akikkel évtizedeken át dolgozott együtt, hintve a kultúra magvait Matyóföld népe között, méghozzá nem sikertelenül.

S búcsút vesznek tőle a Bükkaljai Természet- és Környezetvédők, élükön Sebe Imrével, aki Herkely György barátunk mellett a legtöbbet tett azért, hogy elhunyt testvérünk méltó módon találjon végső nyughelyet itt a mezőkövesdi temetőben.

Főhajtással tisztelegnek a városvédők, és az Irodalmi Kávéház Klub tagjai is, és számos, csak önmagát képviselő kövesdi. Sokaságuk alkotja Mezőkövesd jobbik felét!

S nem utolsósorban búcsúznak tőle a város társtalanjai, akik napi klubdélutánjaikat hagyományosan a Ganeszban, a Picurban és más hasonló profilú műintézményekben tartják.

Kálmán! Ma és még jó ideig – miközben poharaikat szótlanul emelik – ők is rád gondolnak.

Sőt, a társtalanok kevés társukat sokkal inkább számon tartják, megbecsülik még haláluk után is, mint a társas élet melegét és biztonságát érzők egy része.

És hát magunkat, az írástudókat, vagy magunkat annak gondolókat sem akarom kifelejteni. A Matyó föld, a Mezőkövesdi Újság, a Matyó Tsz Híradója és a Kaptárkövek szerkesztőit, szerzőit, akik mint kollégáinktól búcsúzunk tőle.

Tisztelt Gyászolók!

Az itt és most jelenlévők nagy száma is igazolja: sokan ismerték és szerették elhunyt testvérünket, Laboda Kálmánt. Sokan jöttünk el végső búcsút venni tőle, s a sokadalom a gyászban mindannyiunknak ad némi megnyugvást.

Ám én mégis úgy érzem, ez a búcsúzás nem a sokaság kollektív búcsúja! Szeretném hinni, hogy ez a búcsú e sokaság mindenegyres tagjának, egyedének személyes, úgy is mondhatnám, intim búcsúja Laboda Kálmántól.

Ugyanis az őszinte búcsú mindig két ember magánügye. Fájdalmas, csendes, ugyanakkor felemelő és méltóságos emberi viszony.

Szóval, úgy érzem itt ezekben a percekben, hogy mindenki, aki itt jelen van, benső énjében felidézi egy Laboda Kálmán nevű embertársához fűződő viszonyát, s annak megannyi emlékét. Az ezekre gondolva mond köszönetet Kálmán barátunknak, és persze a Teremtőnek is, aki úgy rendelkezett el ezt a bonyolult világot, hogy módunkban állt vele, Kálmánnal átélni, eltölteni életünk sok milliárdnyi epizódjából nem is keveset.

Engedjék meg, hogy én is így tegyek!

Jómagam bizony régen, 1975-ben találkoztam először vele, akkor még mint a pályáját éppen elkezdő újságíró. A városi könyvtárban, a munkahelyén találkoztunk, ahol egykori főnöke, Zádory Karcsi barátom mutatta be őt.

Onnantól kezdve egészen 2019. decemberéig kapcsolatunk élő kapcsolat volt, nem túlzok, de havonta-kéthavonta mindig összefutottunk. Legtöbbször nem is véletlenszerűen.

Amikor a 70-es évek második felében, pontosabban 1977-től kezdődően megjelenhetett Mezőkövesd, akkor legtöbb embernek munkát adó üzemének, a Matyó Tsz-nek a lapja, a Matyó Tsz Híradója, amely rendszeres havi megjelenésével, ezres példányszámával a város egyedüli sajtóorgánumának számított, ennek a lapnak a szerkesztésére az illetékesek, engem kértek fel. S én, dr. Soltész Zsolt barátommal (ő volt a lap társszerkesztője) az első számtól kezdve egy teljes évtizeden át, szinte minden számban közöltünk egy-egy 4-6-8 soros verset az általam akkor már jól ismert Kálmán barátunktól.

Mezőkövesd népe tulajdonképpen a Tsz Híradóból tudta meg, eszmélt rá, hogy az addig csak könyvtárosként ismert, örökvidám Laboda Kálmán, költő is egyben.

Később főmunkahelyemen, az Észak-Magyarországban is több versét sikerült megjelentetnem, ráadásul nem csak az övét, hanem a térségből még Cseh Karcsiét, Pázmándy Laciét, a bükkábrányi Dudás Sanyiét, a szentistváni Juhász Jóskaét, és a Cserépfaluba költöző Demjén Pistáét is. Hirtelen annyi költő lett a térségben mint nyári eső után erdőben a gomba.

Aztán emlékszem, jött egy időszak, amikor Kálmán maga alatt volt, nem írt több verset. El is árulta, nagyobb sikereket remélt e téren. Egyébként is – mondta afféle mentegetőzésként – engem most már az élet titkai és Isten foglalkoztatnak.

– Akkor se hagyd abba a versírást – bízattam. – Írjál istenes verseket, mint tette Ady is. Egyre több az egyházi gondozású újság, folyóirat, próbálkozz ott megjelenéshez jutni!

Hogy ennek a biztatásnak a hatására-e, vagy a titok kutatás élményei nyomán, Kálmán később számtalan filozofikus tartalmú, a vallást, a hitet érintő költeménnyel jelentkezett, de ezeket Önök is rendszeresen olvashatták a Mezőkövesdi Újságban, a

Sziklaforrásban, vagy éppen a Kaptárkövekben.

Tisztelt Gyászolók!

Annak idején Kosztolányi Dezső összegyűjtötte az általa legszebbnek tartott tíz magyar szót. Láng, gyöngy, anya, ősz, csók, vér, szív – többek között ezeket választotta ki. A *búcsú* szavunk nem volt közte. S mások által később kiválasztott legszebb szavak közé sem választotta be ezt a szót soha senki.

Hogy miért nem? Azt hiszem érthető. A szavak hangzása, fonetikája mellett a szó tartalma, jelentése is perdöntő ilyen választásokkor.

A búcsú szóban – még akkor is, ha csupán másnapig tartó elválásról van szó – érzünk valami fájdalmat, szomorúságot. Ha pedig a búcsú – mint itt is – a végső, az utolsó e földi életben, kés és penge is lehet. Megsebezhet, sőt ölhet is. Valaki találóan jegyezte meg: búcsúzni annyi, mint egy kicsit meghalni.

Ilyenkor Reményik Sándor megborzongató sorait mondom magamban. Sajnos, mostanság egyre többször, és egyre gyakrabban.

*„Mondom nektek mi mindig búcsúzunk...
Az álmainktól, mik nem teljesültek,
A lángjainktól, mik lassan kihültek,
A tűnő tájtól, mit vonatról láttunk,
A kemény rögtől, min megállt lábunk.”*

Már egy hete – Kálmánra gondolva – egy híd jár az eszemben. Ez a híd Peruban egy függőhíd volt a 18. században. Naponta gyalogosan száz meg száz ember haladt át rajta. Ez a híd, amely Szent Lajos király hídja nevet viselte, 1714 nyarán váratlanul leszakadt, s az éppen rajta lévők a mélybe zuhantak.

Egy amerikai író, Thornton Wilder regényt írt a történetből *Szent Lajos király hídja* címmel, s a regény világhírű lett. Az

öt szereplője, akik éppen zarándokúton voltak és éppen akkor, amikor a híd leszakadt, a hídon tartózkodtak, a mélybe, a halálba zuhantak.

Az író a regényben az élet legnagyobb, legizgatóbb kérdését mondhatja ki a szereplőivel: miért éppen én velem történik mindez?

S ezt a kérdést hányszor és hányszor tesszük fel mi magunk is, amikor bennünket vagy közeli szerettünket, barátunkat baj vagy kudarc éri. Például most is, itt, Kálmán halálakor: miért most és miért ő?!

A kérdésre Wilder nem tudja a feleletet, csupán világgá ordítja a megválaszolhatatlan kérdést.

Van-e a kérdésre válasz? Pontosán nem tudom. Pontosabban azért egy választ csak találtam erre a kérdésre. Ez pedig a Prédikátor Salamon könyvének harmadik részében olvasható.

„Mindennek rendelt ideje van... Ideje van a születésnek, ideje van a meghalásnak...”

Minden, minden rendelt idő az ember életében! A Szent Lajos király hídja egyszer mindenki alatt leszakad, s mindenki, minden test a mélybe hull.

De kit érdekel a test!? Ne a test érdekeljen bennünket! Mi lesz a lélekkel, amikor ama Szent Lajos király hídja leszakad? A lélek is zuhan a megsemmisülésbe?

Nem, nem! A lélek sorsa egészen más! A lélek, amikor a test zuhan a megsemmisítő mélybe, elhagyja földi házát, a testet.

S mint a madár, amikor kinyílik a kalitka ajtaja, kiröppen és nem lefelé, hanem fölfelé száll. Magasra, messzire, méghozzá nagy fényességgel, ami elkápráztatja és vakká teszi a földi embert.

Ezért nem tudjuk pontosan a lélek további sorsát, csupán

képzelnék róla. Talán jobb, helyesebb úgy mondani: hiszünk a lélek további sorsában. Például azt, hogy maga a Teremtő szólította el és rendelte magához.

Megjegyzem, Kálmán és az ő lelke egyedi módon távozott el. Úgy is mondhatnám: „labodásan”.

Kálmán tavaly decemberben nagyon lassan, vigyázva és csendesen kezdett el búcsúzni. Ugyanúgy mint az, aki társaságban nem akar feltűnést kelteni a távozásával.

Halkan köhécselt, kezét szája elé emelte. Még felelt a kérdésekre, udvariasan, de fél szemmel már az ajtót kémlelte.

Úgy akart elmenni, hogy ne zavarja búcsújával a házigazdát, s hogy a többi vendég ne vegye észre a hiányát. Nem akart ünneprontó lenni.

Karácsony másnapján történt mindez, amikor mindenki a mellette ülőkre figyelt. Így távozott Kálmán, feltűnés nélkül, udvariasan, ahogyan az intelligenciával rendelkező urak mennek el Kelelten.

S mielőtt elment, az előszobában egy papír cetlire írt még valamit, s letette az előszoba tükör mellé. Én elhoztam ezt a cetlit, itt van valahol a zsebemben. Ez áll rajta:

„Vigyázzatok a szívemre – itt hagyom nálatok! Kálmán.”

Tisztelt Gyászolók!

El kell hogy mondjam, de azt hiszem mindenki, aki ismerte Őt, s most itt van a kövesdi temetőben az tudja, hogy Kálmánról még a temetése apropóján sem lehet búbánatosan, magunkba roskadtan beszélni, tőle búcsúzni.

Őt az életderű, s ahogy koptatta az éveit, a rezignált bölcsesség jellemezte. Villon-szerű kópé volt, aki most is valahol nagyon messze, egy felhő sarkán üldögél, magában valami dalt dudorászik, s vásott kölyökként lábát lógatja.

Hallom a hangját, amit nekem mond: „Mindent hallok! Aztán nehogy rosszat mondjál rólam!”

– Dehogyan mondok rosszat, Kálmán! Legfeljebb humorosat, ironikusot, de tudom az ilyenfajta szöveget el tudod viselni, hisz a te stílusodat is ugyanez, ugyanígy jellemezte.

No, de figyelj, most aztán csak rólad beszélek!

Tisztelt Gyászolók!

Kálmán megvalósította azt, amire egy írogató ember – ha elég merész – vállalkozhat: saját, külön világot teremtett, külön nyelvjárással, éghajlattal, erkölccsel.

Megalkotta a semmiből az újat.

Kálmán nem igazán avatott be senkit világa titkaiba. Még minket sem, akik azt hittük ismertük Őt.

Fütyült az olvasóra, a világra, úgy, mint a nagyok közül Krúdy Gyula.

Nos, ilyen tiszta szándékkal a mai világban nem lehet sokra jutni. Csak egy szolgálati bérlakásra, aminek a bérleti díját sem tudta mindig kifizetni.

Ez minden, amit elérhetett.

Hagyatéka egy nejlonszatyornyos vers, és jellegzetes tárgyai: barna kalapja, kerékpárja, nejlonszatyra, ballonkabátja, aminek zsebéből – így tartja a fáma – már 1956-ban röpcédulákat osztogatott. Ezek már életében ereklyévé váltak. Úgy értesültem, hogy Kiss Matyi barátunk már be is jelentkezett a bicikliért, mint ereklyeként megőrzendő tárgyért. Én is gondolkodom rajta, hogy a barna kalapjáért be kellene nyújtanom az igényemet.

Laboda Kálmán egy különleges, vidám személyisége volt Kövesdnek. Ő úgy tartozott hozzá a városhoz,

kitörölhetetlenül, mint a Kőkép, a Kavicsos, vagy az egykor volt Lapátgyár.

S most, hogy elment úgy érzem maradt utána egy „Laboda Kálmányi úr”.

Kálmán! A 81 év megsüvegezendő emberi kor. De – telhetetlen lennék? – még élhettél volna legalább tíz évet. Mert abban reménykedtem, hogy akkor, előbb-utóbb Kövesd díszpolgárának vagy legalább is Pro Urbe-díjasának megválasztottak volna. Már csak a korod miatt is.

Ezt gondolja az én optimista énem, igaz, a pesszimista másik felem erre azonnal ráreplikáz: ahhoz csoda kellene, hogy Dél-Borsodban valaki irodalmi munkásságáért kapjon ilyen elismerést.

Valóban, erre még soha nem volt példa e tájon. De úgy mondják a remény hal meg utoljára. Persze előbb-utóbb a remény is meghal, végelgyengülésben.

Az egyik kövesdi tisztelője a neten így búcsúzott el Kálmántól: Isten veled, kövesdi költőfejedelem!

Nem volt az! Ha még élne, maga tiltakozna leginkább e titulus ellen.

Kálmán csak egy vidéki költő címre vágyott. Csak egyszerű költői címre, mert az volt!

Olyan volt, mint egy fa, amely lombot tart az ég alatt. Azért vágyott a költőségre, mert Isten megérintette homlokát s tudta az összefüggéseket, és hallotta azt a másik zenét, mely a tárgyakból, az állatok és a növények lelkéből és az emberek szívéből áradt.

Ezért akart költő lenni, s ezért volt költő, a mi költőnk!

Egyszer egy poharazgatás közben (nem a bor volt a lényeges, hanem a borozgatás) a következőket mondta nekem – felismertem! – máraiásan:

„Néha megdöbbenek, milyen keveset dolgozom napjában. Tulajdonképpen még egy órát sem. Olyankor gyorsan lefirkantom azt a néhány sort, amelyből aztán vagy lesz vers, vagy nem.

Ha órabér szerint kapnám munkám tiszteletdíját, felkopna az állam. Az emberek nagy többsége – joggal – megveti az író, költőt. Mert mit lát? Azt, hogy lődörgök a kövesdi utcákon, báméskodom a nagytemplom előtt; bemegyek egy kávé kunyerálni volt munkahelyemre, a könyvtárban, s közben megeszem a moka kávé készletük felét; komótosan tolom a biciklimet a Ganesz ivó felé, néha kacarászok, hol hangosabban, hol halkabban; ha látom Pázmány Lacit a főutca másik oldalán, átkiáltok neki „Hogy s mint Kolléga úr?”, s bosszantására csak ott az utcán elszavalok neki egy négysorosomat úgy, hogy 50 méteres körzetben megáll a forgalom. S kérdezem tőle: tudsz te ilyet?

Az emberek persze mást kérdeznek: Mit csinál, miből él ez az ember? Kérdésük jobbra megvető, vagy sajnálkozó. Biztosan egyesek még azt is hozzáteszik, hogy nem vagyok egészen normális. Legalább is, nem vagyok e világra való.

A megvetés ellen soha nem tiltakoztam. Annyit viszont elszeretnék neked mondani, hogy én is megvetem az álmunkák többségét, amellyel az emberek jó része tölti az idejét, sőt gyakran egész életét.

Az én szememben álmunka egy hivatalban ülni 8 órát mindennap s pénzt beszédni vagy ügyiratot intézni. Vagy például mondjuk a postán leveleket, borítékokat stemplizni. Álmunka, ráadásul nagyon unalmas. Hiába tiltakozik a postáskisasszony, hogy nem unalmas, mert a bélyegzőn, minden egyes nap, más a dátum. De én nem tisztelem ezt a munkát!”

Ilyen hosszú monológ után, Kálmán egy kicsit elfáradt, nagyot

kortyolt a 3 deci cirfandliból, amire természetesen én hívtam meg.

A nagy korty gyógyító ereje után így folytatta:

„Dolgozni nem lehet öncél. Dolgozni csak úgy érdemes, hogy az ember alkot valamit. Egy pár cipőt például, de azt mesterien, úgy ahogyan azt más nem tudja. Vagy például ír egy költeményt, mesterien. Olyat – s abban a pillanatban a nejlonszatyrába nyúlt, és a magával hurcolt irattárából gyorsan kihúzott egy lapot, s már olvasta is. Várta a sarkon a sorsa – így kezdődött a vers, mert vers volt azon a lapon, ő írta. S úgy végződött: s felszállt rá, mint egy biciklire.”

Nem volt hosszú vers, amit taláломra a szatyorból kirántott és nekem felolvasott. Csupán négy sorból állt. Mondtam is Kálmánnak, szeretem a négysoros verseket. Nem fárasztják el az embert. (Nem úgy, mint az én mostani beszédem.)

Aztán Kálmán visszatért az eredeti gondolatához.

„Szóval, a lényeg az alkotás! Az ember alkosson! Ha például orvos, gyógyítson mesterien, úgy ahogyan arra csak képes, akinek Isten megsúgta a titkot. Hálás vagyok a Jóistennek, hogy nem tudok dolgozni. Csak alkotni tudok, vagy legalábbis, alkotni próbálok!”

A monológja végén én emeltem előbb meg a poharat, s mondtam: Isten! Isten! Koccintottunk.

Nem tudom tudják-e, vagy látták-e: Kálmán mindig olyan méltósággal emelte ajkához a poharat, ahogyan Liszt Ferenc zongorázott, vagy Hunyadi János kaszabolta a törököt. Igen, úgy, méltósággal és szakszerűen.

A most elmondott epizód is tartozéka Laboda Kálmán teljes portréjának.

Laboda Kálmán barátunk tulajdonképpen Ég és Föld között élt. Nekem úgy tűnt, néha már lebegve. Volt benne valami

halhatatlan, már-már égies. Persze azt is tudom, hogy imádta a csirkepaprikást nokedlivel, kanállal fogyasztva. Egyszer Zádory Karcsi barátjával Vattán egy tyúkólba is bementek öltönyösen, hogy megfogják az ebédhez valót.

Tudom, Kálmán lelkében elfért a Távols-Kelet összes bölcsessége, de néha előjött belőle a bolondéria, s a kövesdi főutcán odakiáltotta egy csinos nőnek, aki a kutyáját sétáltatta: de szeretnék drága a kutyája lenni.

Órákon át elnézte békés nyugalommal a suttogva elfolyó patak vizét és télen a cinkék csivitelését a madáretető körül, de majd felrobbant dühében, amikor első verseskötetére, amit egy híres írónak is elküldött véleményeztetésre, az nem válaszolt.

Hitt az értelem felsőbbrendű erejében, ugyanakkor nem egyszer előfordult, hogy egészen ostoba társaságokban, fecsegéssel töltötte el az időt.

Ilyen összetett volt, mint vagyunk mi is legtöbben. Ember volt, egyszerre csodálnivaló és gyarló. Összességében: szeretnivaló.

Folytathatnám még, de tudom, búcsúbeszédekkel mindig az élő kízzatik.

De annyit meg feltétlenül elmondok – elsősorban neked, Kálmán! – hogy mi, a barátaid, nem feledtük el azt, amire végül is vágytál, amiről úgymond végrendelkeztél.

Azt kérted, hogy ha meghalsz és mi túlélünk téged, akkor a hamvaikat közvetlenül a temetőkapu mellé temessük el.

Szégyen, de mi, akik ilyen-olyan minőségben résztvettünk a temetési szertartásod szervezésében, sajnos kicsit voltunk ahhoz, hogy teljesíteni tudjuk ezen kívánságodat.

Te azért kérted, hogy a temetőkapu mellé temessünk közvetlenül, mert mint mondtad, a feltámadáskor annyira nagy lesz a tumultus, és az emberek majd egymást tapossák, te pedig

ebben nem akarsz résztvenni. Viszont a kapu mellől azonnal ki tudsz slisszolni innen a temetőből, mindenkit megelőzve.

Mi, akik eme kérésedet nem tudtuk teljesíteni, most előálltunk egy áthidaló megoldással.

Kálmán! Ha eljő a feltámadás, Te maradjál nyugodtam ott, ahová ma eltemettünk. Ne menj semerre, a tömeg előbb-utóbb eloszlik.

Várj meg mindet, akik most itt vagyunk és tőled búcsúzunk. Minket bárhol is ér a feltámadás, mi valamennyien idejövünk. És amikor a feltámadt mámoros tömeg eloszlik, akkor mi is, így együtt elindulunk. Hogy hová, merre, azt majd akkor döntjük el. Lehet, hogy Zsóry meccsre megyünk, lehet hogy Ganeszba, egy jóféle seprőpálinkára, amelyet Krúdy is nagyon szeretett.

De azt hiszem először a Szent László templomba megyünk, köszönetet mondani a Jóistennek!

Kálmán, addig is, Isten veled! Hiányzol! De mi nem feledünk!

Vigyázunk a szívedre!